

Mreža Žena Kosova

Podržava, štiti i promovise prava i interese žena i devojaka na Kosovu

Zahtev za sprovođenje obaveza rodno odgovornog budžetiranja u srednjoročnom budžetskom okviru i godišnjem budžetu za 2027. godinu

[Zakon Kosova br. 05/L-020 o rodnoj ravnopravnosti](#) propisuje obavezu integrisanja rodno odgovornog budžetiranja (ROB) u svim fazama planiranja, usvajanja, sprovođenja, praćenja i evaluacije zakonodavstva, politika, programa i budžeta u svim sektorima. Nesprovođenje ROB-a, kako je definisano ovim zakonom, predstavlja kršenje zakonskih odredbi i može dovesti do sankcija koje izriču nadležni sudovi. Pored toga, primena ROB-a može doprineti efikasnijim, efektivnijim, uticajnijim i inkluzivnijim rezultatima, čak i u uslovima budžetskih ograničenja. Razumemo budžetska ograničenja sa kojima se opštine suočavaju i želimo da naglasimo da ROB ne zahteva nužno **dodatna** budžetska sredstva, već pre svega bolju raspodelu **postojećih** resursa.

Kako bi se obezbedilo sprovođenje ROB-a i unapredili transparentnost i odgovornost u javnim finansijama, Ministarstvo finansija, rada i transfera je, putem [budžetskog cirkulara](#), uputilo zahtev za dostavljanje Aneksa za ROB zajedno sa zahtevima za budžetska izdvajanja za 2027. godinu i dokumentima za planiranje Srednjoročnog budžetskog okvira (SBO)

Mreža žena Kosova (MŽK) - mreža koja okuplja 103 organizacije za prava žena, **poziva svaku opštinu da dostavi ovaj Aneks za ROB zajedno sa zahtevom za godišnji budžet i SBO**, kao i da ove dokumente objavi na zvaničnoj internet stranici opštine, u skladu sa smernicama Ujedinjenih nacija za [Cilj održivog razvoja 5, pokazatelj 5.c.1](#), radi unapređenja transparentnosti i odgovornosti. U skladu sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti i najboljim praksama za ROB, opisanim u kurikulumu¹ Instituta Kosova za javnu upravu, Aneks za ROB treba da obuhvati:

- **Rodnu analizu** specifičnih potreba žena i muškaraca u opštini po svakoj direkciji/sektoru (npr. rad i zapošljavanje, socijalne usluge, sport, obrazovanje, poljoprivreda, kultura itd.).
- **Analizu uticaja** načina na koji su žene i muškarci iz različitih grupa imali koristi od prethodnih opštinskih rashoda i usluga, uz identifikovanje eventualnih nejednakosti ili nezadovoljenih potreba prema polu i drugim faktorima, kao što su etnička pripadnost i invaliditet.
- **Ciljeve po sektorima** u cilju unapređenja rodne ravnopravnosti kroz rashode u okviru Godišnjeg budžeta za 2027. godinu, sa fokusom na otklanjanje nejednakosti identifikovanih kroz rodnu analizu.
- Budžet za aktivnosti usmerene na ostvarivanje ovih ciljeva, kako je predviđeno Godišnjim budžetom za 2027. godinu.

Pored toga, u skladu sa najboljim međunarodnim praksama za ROB, snažno preporučujemo da se planirane aktivnosti i budžeti jasno povežu sa postojećim opštinskim programima, ciljevima, očekivanim rezultatima i aktivnostima, kao i odgovarajućim budžetskim sredstvima. U slučajevima kada programsko budžetiranje nije u potpunosti razvijeno, ovakav pristup može poreskim obveznicima da jasno prikaže na koji način godišnji budžet doprinosi ispunjavanju ciljeva opštinskih programa za unapređenje rodne ravnopravnosti u različitim sektorima.

Srednjoročni budžetski okvir

Opštine treba da integrišu ROB u SBO. SBO treba da služi kao strateški instrument planiranja koji povezuje identifikovane prioritete u oblasti rodne ravnopravnosti sa srednjoročnim budžetskim izdvajanjima i očekivanim rezultatima. SBO treba da obuhvati:

- **Rodnu analizu:** analizu specifičnih potreba žena i muškaraca iz različitih grupa u opštini po svakoj direkciji/sektoru (npr. zapošljavanje, socijalne usluge, sport, obrazovanje, poljoprivreda, kultura itd.), kao i **analizu uticaja** načina na koji su žene i muškarci imali koristi od prethodnih opštinskih rashoda i usluga, uz identifikovanje eventualnih nejednakosti ili nezadovoljenih potreba prema polu i drugim faktorima, kao što su etnička pripadnost i invaliditet.

¹ Za više informacija, pogledajte [vodič](#) koji je deo kurikuluma.

- **Ciljeve:** jasno definisane ciljeve za unapređenje rodne ravnopravnosti, zasnovane na analizi potreba žena, muškaraca, djevojčica i dečaka u svakom sektoru. Ciljevi treba da opisuju promenu koju opština namerava da postigne u srednjoročnom periodu.
- **Pokazatelje:** specifične i merljive pokazatelje koji omogućavaju praćenje napretka ka ostvarivanju svakog cilja. Pokazatelji treba da budu, kad god je to moguće, razvrstani po polu i usklađeni sa ciljevima opštinskih i nacionalnih politika.
- **Početne vrednosti:** početne vrednosti razvrstane po polu za svaki pokazatelj, koje predstavljaju postojeće stanje pre sprovođenja planiranih intervencija i služe kao referentna tačka za merenje napretka.
- **Ciljne vrednosti:** realistične godišnje i srednjoročne ciljne vrednosti koje pokazuju očekivani nivo unapređenja tokom perioda SBO.
- **Budžetska izdvajanja:** namenski opredeljena finansijska sredstva povezana sa svakim ciljem i očekivanim rezultatom, koja pokazuju na koji način planirani rashodi doprinose ostvarivanju rezultata u oblasti rodne ravnopravnosti.

Na primer, ukoliko opština identifikuje nisko učešće djevojčica u sportu kao izazov, SBO može da uključi cilj povećanja njihovog učešća u opštinskim sportskim programima; početnu vrednost koja prikazuje postojeći nivo učešća; godišnje ciljeve unapređenja; pokazatelje za merenje učešća; kao i budžetska izdvajanja za sportske objekte, opremu, obuke i promotivne aktivnosti. Ovo ne zahteva nužno povećanje budžetskih rashoda, već može podrazumevati preraspodelu dela postojećih sredstava koja su ranije u većoj meri koristila dečacima, kao afirmativnu meru predviđenu Zakonom o rodnoj ravnopravnosti.

Integracija ciljeva, pokazatelja, početnih i ciljnih vrednosti, kao i budžetskih izdvajanja u SBO ojačaće odgovornost, olakšaće praćenje rezultata i obezbediće usklađenost sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti i obavezama u vezi sa sprovođenjem ROB-a.

Glavna budžetska izdvajanja za rodnu ravnopravnost

Kako bi se podržala rodno odgovornija izdvajanja u SBO i Godišnjem budžetu, u skladu sa zakonskim obavezama i na osnovu sprovedenog istraživanja, MŽK preporučuje da sve opštine planiraju budžet za sledeće:

- **Direkcija za socijalnu zaštitu:** uspostaviti posebnu budžetsku liniju za rodno zasnovano nasilje, radi podrške ženama i deci koji su izloženi nasilju i imaju potrebu za hitnim uslugama (npr. odeća, medicinska oprema, higijenski proizvodi). Povećati budžet Centra za socijalni rad (CSR) u kategoriji „Plate i dodaci“ za oko 12.000€, kako bi se omogućilo zapošljavanje najmanje dva socijalna radnika u skladu sa zahtevima novog Državnog protokola za postupanje u slučajevima seksualnog nasilja. Ovi socijalni radnici treba da budu specijalizovani za upravljanje slučajevima rodno zasnovanog nasilja. Obezbediti sredstva za instalaciju metal detektora na ulazima u CSR radi bezbednosti zaposlenih i korisnika. Sredstva za ove namene mogu se obezbediti preraspodelom iz drugih budžetskih kategorija.
- **Direkcija za obrazovanje:** po potrebi izdvojiti sredstva za povećanje broja centara za brigu o deci i rano obrazovanje, u skladu sa [Barselonskim ciljevima EU](#) i obavezama [Nacionalne strategije razvoja](#), radi smanjenja neplaćenog rada u oblasti nege koji pretežno obavljaju žene i stvaranja novih radnih mesta. Izdvojiti sredstva za povećanje broja školskih psihologa za rad na slučajevima rodno zasnovanog nasilja, seksualnog uznemiravanja, vršnjačkog nasilja i digitalnog nasilja koje pogađa decu i mlade, u skladu sa [Nacionalnom strategijom za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama](#). Povećati broj ličnih asistenata u školama, kako bi sva deca sa invaliditetom kojima je ova podrška potrebna imala pristup, u skladu sa [Strategijom obrazovanja 2022–2026](#). Obezbediti [higijenske uloške](#) za djevojčice u školama kao deo budžetskih izdvajanja za higijenske proizvode i predvideti ih kao standardni deo školskih higijenskih zaliha. Po uzoru na [opštinu Obilić](#), koja je obezbedila besplatne higijenske uloške za učenike, nastavnike i žene u administraciji i zdravstvenom sektoru, druge opštine treba da obezbede njihovo sistemsko uvođenje kao osnovne higijenske potrebe u školama. Ova mera doprinosi rodnoj ravnopravnosti, smanjenju izostanaka djevojčica iz škole i afirmiše pravo na dostojanstvo i zdravlje.

- **Direkcija za zdravstvo:** izdvojiti sredstva za pružanje zdravstvenih usluga svim građanima na osnovu [liste esencijalnih medicinskih sredstava](#). Obezbediti adekvatna sredstva za [usluge reproduktivnog zdravlja](#), uključujući finansiranje babica koje pružaju usluge ženama u ruralnim oblastima. Obezbediti [dovoljan broj zaposlenih za usluge kućne zdravstvene nege](#), uz dostupnost ovih usluga i tokom vikenda. Uspostaviti [savetovališta za žene u menopauzi](#) u okviru centara porodične medicine, uz povećanje budžetske linije za primarnu zdravstvenu zaštitu.
- **Direkcija za poljoprivredu:** za mikrograntove, u skladu sa [Zakonom o rodnoj ravnopravnosti](#) i primenom afirmativnih mera u dodeli subvencija, ukinuti minimalne kriterijume u pogledu vlasništva i sufinansiranja, [kako bi se omogućio bolji pristup ženama iz ranjivih grupa i ruralnih područja koje ne ispunjavaju ove uslove, ali imaju potencijal za razvoj malih biznisa](#).
- **Direkcija za javne usluge:** obezbediti dovoljan budžet za [redovan prevoz](#) do udaljenih sela, kako bi žene i devojke imale pristup obrazovanju, zapošljavanju i učešću u procesima donošenja odluka.
- **Direkcija za urbanizam:** izdvojiti sredstva za izgradnju rampi, puteva i trotoara radi prilagođavanja osobama sa invaliditetom i roditeljima sa decom u kolicima, kao deo svih **planiranih infrastrukturnih investicija**. Budžet treba da obuhvati i mere za dodatnu javnu rasvetu radi povećanja bezbednosti u ruralnim i urbanim sredinama, izradu taktilnih ploča za slepe i slabovide osobe, razvoj bezbednih biciklističkih staza u urbanim i ruralnim sredinama, kao i postavljanje stalaka za bicikle na ključnim lokacijama radi bezbednog parkiranja. Pored toga, treba obezbediti sredstva za renoviranje postojećih i dodelu besplatnih opštinskih prostora malim organizacijama civilnog društva za sprovođenje inkluzivnih aktivnosti za muškarce, žene, dečake i devojčice, posebno u sredinama gde takvi prostori ne postoje.
- **Direkcija za sport:** obezbediti ravnomernu raspodelu budžetskih sredstava za uključivanje devojčica i dečaka, žena i muškaraca u različite sportske aktivnosti na opštinskom nivou, uz primenu afirmativnih mera za unapređenje rodne ravnopravnosti u sportu u skladu sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti.

Sprovođenje ovih preporuka može doprineti smanjenju rodnih nejednakosti i unapređenju blagostanja svih građana. Može doprineti uključivanju različitih perspektiva i efikasnijem odgovoru na potrebe žena i muškaraca, što vodi unapređenju upravljanja, pružanja usluga, društvene kohezije i održivog razvoja. Opština može ostvariti poboljšanja u različitim oblastima, uključujući transparentnost, pristup informacijama i integritet, socijalnu zaštitu, poljoprivredu, zdravstvo, prostorno planiranje, javni prevoz i ekološka pitanja, kao i preduniverzitetsko obrazovanje, između ostalog. Pozdravljamo održavanje sastanka kako bismo razgovarali o ovim preporukama i, po potrebi, pružili dodatne dokaze u njihovu podršku, zasnovane na našem istraživanju. Takođe ostajemo na raspolaganju za pregled nacrtu SBO i Aneksa za ROB, kako bismo pružili podršku njihovoj izradi ukoliko želite da iskoristite našu ekspertizu. Takođe bismo cenili vaš odgovor u vezi sa navedenim preporukama i informacijom o tome koje od njih planirate da sprovedete.

S poštovanjem,

Igballe Rogova
Mreža žena Kosova (MŽK)